

Підгурська В. Ю.

викладач Житомирського державного
університету імені Івана Франка

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Одна з найактуальніших проблем вищої педагогічної освіти – підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності, оскільки від її успішного розв’язання залежить доля розбудови національної системи освіти.

Оволодіння педагогічною діяльністю і формування готовності до неї можливі тільки при взаємопроникненні й взаємообумовленості теоретичної та практичної підготовки майбутнього вчителя. Як важливу складову професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи ми розглядаємо педагогічну практику. Остання спрямована на закріплення та реалізацію в спеціально створених умовах набутих студентами предметних, психолого-педагогічних, методичних знань, умінь та навичок, що необхідні для майбутньої професійної діяльності у школі.

Теоретичні основи педагогічної практики як компонента системи професійної підготовки майбутніх учителів розробив К.Д.Ушинський. Видатний педагог-просвітитель наголошував, що у процесі навчання й виховання одних лише знань недостатньо; необхідні вміння, які формуються в майбутнього вчителя протягом довготривалої практики.

Важливого значення педагогічній практиці в підготовці майбутнього вчителя початкової школи надавали П.П.Блонський, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський, С.Т.Шацький.

Проблемам та окремим аспектам організації й проведення педагогічної практики присвячено дослідження багатьох науковців: О. Абдулліної [1], С. Бреус, Л. Булатової, К.Дурай-Новакової, С.Єлканова, Г.Коджаспірової [1], В. Морозової, О. Мосіна, П. Суарес-Таньо, Н. Казакової [4], Л. Кацової [3], О. Кисільової [5] та ін.

Ми погоджуємося з думкою С.У. Гончаренко, що педагогічна практика студентів – це спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів, мета якої – виробити у них вміння і навички, необхідні в майбутній професійній діяльності, закріпити теоретичні знання, застосувати їх на педагогічній практиці [2, с. 268].

Уже з молодших курсів завдяки педпрактиці у студентів з’являється можливість перевірити й оцінити себе в якості вчителя. Саме на практиці студент може визначитися, наскільки правильно він обрав для себе сферу діяльності, з’ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей із професією вчителя. Одержані у процесі теоретичної підготовки

знання перевіряються практикою, тобто знаходять втілення в діяльності студента-практиканта. Відбувається процес формування основних педагогічних умінь і навичок, педагогічної свідомості, яка із площини ідеальних уявлень переходить у систему реальних настанов і поглядів майбутнього вчителя. Те, що легко засвоюється у процесі теоретичної підготовки й імітаційних тренінгів, зовсім інакше реалізується при безпосередньому спілкуванні з дітьми, та вирішенні реальних педагогічних проблем.

Діяльність студентів у період практики є аналогом професійної діяльності вчителя і адекватна змісту та структурі педагогічної діяльності, оскільки організується в реальних умовах школи. Студентська діяльність характеризується тим же розмаїттям відносин (з учнями, їхніми батьками, вчителями, студентами) і функцій, що й діяльність учителя. Отже, вона повинна ґрунтуватися на професійних знаннях, мати певний теоретичний фундамент. У процесі практики студенти, по-перше, навчаються самі під керівництвом вузівських викладачів (педагогічних, психологічних і спеціальних дисциплін); по-друге, організують діяльність дітей, працюють з учнівськими колективами, спілкуються з вихованцями; по-третє, співпрацюють із педагогічним колективом школи (вивчають досвід учителів, класних керівників, отримують у них консультації з питань проведення навчально-виховної роботи з учнями, узгоджують свою роботу із планами вчителів і класних керівників тощо).

До системи педагогічної практики входять такі її види:

- педагогічна практика з дисциплін психолого-педагогічного циклу—II - III курси;
- літня педагогічна практика – III курс;
- навчально-виховна практика студентів IV-V курсів.

Дана система передбачає поступове щорічне ускладнення діяльності студентів з огляду на навчальні цілі й завдання кожного етапу їх професійної підготовки. Враховується також ступінь теоретичної забезпеченості і самостійності студентів у процесі діяльності, рівень підготовки та індивідуальні особливості практикантів.

Специфіка педагогічної практики на II—III курсах полягає у тому, що вона проводиться паралельно з вивченням основних нормативних дисциплін психолого-педагогічного циклу, носить характер психолого-педагогічного практикуму, допомагаючи співвідносити теоретичні знання з реальною шкільною дійсністю.

Педагогічна практика студентів молодших курсів є початковим етапом у системі практичної підготовки до роботи вчителя, початковою ланкою практичного освоєння педагогічної професії. У цей період формуються основи професійного досвіду, практичних умінь і навичок, професійних якостей педагога, ставлення до педагогічної професії, які реалізуються на наступних етапах педагогічної практики. Від ефективності успішності роботи на цьому етапі залежить професійне становлення студента як майбутнього вчителя.

Саме у цей період практики студентам слід повною мірою використовувати матеріали лекційних, семінарських і лабораторно-практичних занять для того, щоб навчитися поєднувати теорію із практикою, виконання завдань із психолого-педагогічних дисциплін - із роботою у школі. Студентам-практикантам потрібно ознайомитись із методикою організації колективної діяльності учнів, навчитися розробляти методичні матеріали, вміти аналізувати різні форми організації шкільного навчально-виховного процесу.

У VII семестрі студенти проходять літню педагогічну практику (4 тижні). Базами проведення є дитячі оздоровчі табори, позашкільні виховні заклади та різноманітні установи: будинки творчості, спеціальні школи, екскурсійно-туристичні заклади, підліткові та юнацькі клуби при ЖЕУ, дитячі лікарні, дитячі притулки, відділи у справах сім'ї та молоді при держадміністраціях, відділи кримінальної міліції у справах неповнолітніх, - де майбутні учителі працюють на посадах стажистів, помічників вихователів, педагогів-організаторів. Перед проходженням практики студентам читається спецкурс "Літній практикум", вони отримують можливість відвідувати школу педагога-організатора, заняття в якій ведуть члени Всеукраїнського педагогічного загону МДЦ "Артек" і ДЦ ФДО України "Молода гвардія". Окрім того, кафедра інноваційних технологій освіти і виховання проводить тижневий табірний збір "Підготовка до роботи з дітьми в літніх оздоровчих таборах", де керівники практики читають лекції, проводять бесіди, практичні заняття. Викладачі здійснюють контроль за проходженням літньої практики: відвідують табори, де працюють студенти-практиканти, перевіряють документацію, консультують, надають методичну допомогу. Після проходження практики проводиться підсумкова конференція, де студенти виступають із пропозиціями щодо вдосконалення організації педагогічної практики, діляться враженнями.

Практика з додаткової спеціалізації (психологія, хореографія, музика, англійська мова) проводиться в VII семестрі й триває два тижні. Цей вид практики проводиться у спеціалізованих загальноосвітніх школах, у класах з поглибленим вивченням іноземної мови, в музичних школах, палацах творчості, дитячих хореографічних школах тощо.

У відповідності з навчальним планом в VIII семестрі проводиться 7-тижнева педагогічна практика (2-4 класи); її метою є оволодіння вміннями, навичками самостійної навчально-виховної роботи у початковій школі. Кожен студент проводить усі уроки, позакласні заняття в присутності вчителя початкових класів згідно з планом. Керівники практики здійснюють загальне методичне керівництво цим видом практики, допомагають, консультують.

В IX семестрі проводиться практика, метою якої є вдосконалення умінь і навичок, необхідних майбутньому вчителю початкових класів при організації навчально-виховної

роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Адаптація дитини до нових умов у перший тиждень перебування у школі – важливий момент її життя, і тому майбутній учитель початкової школи повинен ознайомитися зі специфікою роботи вчителя в 1-му класі. За цей час студенти ознайомлюються з такими видами діяльності, як порядок прийому дітей до школи, методика комплектування перших класів, планування роботи вчителя на перший тиждень навчання першокласників, розміщення дітей в класі, зміст організації і методики проведення уроків у перші дні навчання дітей, організація навчальної діяльності. Саме тому переддипломна практика починається з 1 вересня.

Цей вид практики тісно пов'язаний з дипломним дослідженням кожного студента. Практиканти вивчають досвід учителів, проводять уроки, позакласні заняття, мікродослідження, експерименти.

Таким чином, викладена вище система організації педагогічної практики у різних її формах та видах, за умови належного керівництва з боку досвідчених викладачів, забезпечує послідовність та неперервність практичної підготовки, сприяє професійному становленню майбутніх учителів початкової школи. Саме на практиці студент реально вчиться любити і розуміти дітей, сприймати їх такими, якими вони є, виробити в собі терплячість, відповідальність, почуття обов'язку. Працюючи з дітьми, студенти розуміють: щоб стати гарним вчителем, потрібно постійно займатися самоосвітою і самовихованням, оскільки одержані у процесі навчання знання виявляються недостатніми, а важливі професійно-значущі якості потребують постійного розвитку. Отже, необхідні стимули для розвитку професійних інтересів у майбутніх учителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдулина О.А., Загряжкіна Н.Н. Педагогическая практика студентов. - Москва: Просвещение, 1989.- 175 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. - К.: Либідь. - 1994. – С.268.
3. Кацова Л.І., Боянжу М.Г. Роль педагогічної практики у формуванні майбутніх учителів // Рад. школа. - 1986.- №7 – С.30-31.
4. Казакова Н.В. Практична підготовка майбутнього вчителя початкових класів в умовах ступеневої освіти // Педагогічний процес: теорія і практика:Збірник наук. праць. - К.- 2004.- Вип.2.: Видавництво П/П "ЕКМО".- С.52-59.
5. Кисилёва О.О. Профессионально-педагогическая практика: из опыта работы // Педагогика. - 2001. - №2.- С.48-52.

